

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Jncipit vtilissim[us] tractat[us] q[ui] intitulator
horologiu[m] eterne sapi[enti]e**

Seuse, Heinrich

Allosti, 1486

Det[er]minatio quaru[n]da[m] obiectionu[m] q[ue] in p[re]cede[n]tib[us]
sunt obmisse.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30857

aurea ineffabili micātia: facie corusci: indumēto splendidi: can-
tu iocūdi: fertis redimiti. **O** q̄ dulciē intonat vocces vestre dul-
cissime cū gratiarū actione dicētes. **E**ya b̄dictio ⁊ claritas ⁊ sa-
piētia: ⁊ gratiarū actio: honor: v̄tus: ⁊ fortitudo in secula seculo-
rū: ei cuius benignitate p̄tecti: cuius m̄ia saluati: ⁊ cuius boni-
tate in eternū regnaturi sumus: cui laus ⁊ gloria in secula. **C**ir-
cūspice nūc ⁊ vide per gyrū: regnū hoc gloriosum delicys reple-
tū: in quo cū xp̄o gaudēt oēs sancti. **E**n hec ē patria celestis mā-
sio regetiōis: locus retributionis: ⁊ regnū perhenne felicitatis.

Discipulus **O** stupor ⁊ amiratio imensa de tātoꝝ
p̄funditate misterioꝝ: oēs intellectū
transcēdentiū: ⁊ soli deo plene cognitoꝝ. **O** abyssus incōprehē-
sibilis diuine p̄funditatis: q̄nta in te latent mirabilia. **O** q̄d au-
dio: q̄d video: q̄d deniq; in memetip̄o experior magnaliuz dei
operū: q̄ nulla sufficeret enarrare lingua: in ciuitate hac glorio-
sa. **M**ulta q̄dem gloriosa dicta sūt de te ciuitas d̄i: s; nihil ē ad
ea q̄ in te latēt insignia. **V**ere nunc cognoui: qz verus ē sermo
quē sepius audiui: sup̄ mirabilibus tuis gloria tua: ⁊ non crede-
bā narrātib; donec ip̄e veni ⁊ vidi oculis meis ⁊ pb̄aui: qz me-
dia pars mihi nūciata nō fuit: maior ē sapia tua ⁊ gl̄a: q̄ rumor
quē audiui. **B**eati viri tui ⁊ b̄ti serui tui hy q̄ stāt corā te semp̄:
⁊ audiūt sapiam tuā: ⁊ nūc rex gl̄e liceat famulo tuo porrigere
petitiūculā d̄no suo: ⁊ ne cōfundas faciē meaz; maneat obsecro
famulus tu; hic iuxta te deiceps: ⁊ nō reuertat̄ in domū suam:
siq̄dez valde bonū ē nos hic eē. **A**udi q̄so seruū tuū hūilif̄ corā
te p̄stratū ⁊ da nūc locū ad manēdū tecū in citate hac gloriosa.

Sapientia **N**e q̄q; necdū cōpleta ē hūilitas syon: nō
dū venit hora tua: tēpus pugnādi tibi ad-
est: necdū venit hora regnādi: tēpus istat merēdi: nō veit tēpus
remunerandi: virilif̄ age: qz adhuc multa tibi debentur pro fi-
de xp̄isti certamina.

Determinatio quarundam obiectionum que in precedentiibus sunt omisse.

Felicem sane hunc locū per-
hennis beatitudinis oculo purissime contemplationis
ideo tibi monstratum noueris: non vt ibidem pro nūc
remanere debeas. s; vt in ōni colluctatiōe ⁊ aduersitate scias te
huc cōuertere: ⁊ cūcta tibi aduersa tolerabilius possis sustinere

34.
et ut querulosis impugnatoribus respondere valeas dicentibus
quare via impiorum prosperat: et cur deus in hoc mundo solcat su-
os castigare dilectos. **Itaque** ut respondeam quoniam in nomine tue quam prae-
tam flebiliter proposuisti contra me dicēs: videlicet quod propter artitu-
dinē viē quae ducit ad vitam multi inter eos quos cum magno labore et
doloze domino adquisuisse gaudebas: retrosum abissent. **Nam** si diligē-
tius inspicias inuenies proculdubio quod res haec nimium consuetata est: nec
tibi soli haec accidisse: sed et sanctissimis quibusque partibus manifestis-
simum est. **Nunquam** omnes perstiterunt quae per verba mea et apostolorum crediderunt
Vel nunquam ex hac causa paulus vas electionis et doctor gentium
inuenit se cucurrisse et laborasse conqueri: quoniam strenuissime
discurrens: ubique cum tanto labore et sollicitudine euangelium latissi-
me gentibus predicauit: epistolas misit: et tanquam nutritrix filios suos
fouit: ac nomen iesu coram gentibus et regibus portauit et filius israel:
Sed quod ubi sunt ephesum et galatiae atque corinthum propter quos se-
tamen laborasse: et plagis ac mortibus se frequenter exposuisse gloriatur.
aut nunquam paulus ac ceteri apostoli et doctores ideo a predicatio-
ne et animarum destiterunt salute: cum proceperunt filios suos recalci-
trasse. et a pseudo apostolis peruentos esse: aut nunquam propterea segni-
egerunt: **Nequaquam**: sed ubique verbum dei disseminantes: et quod in se est
facientes: fructum vero inde perueniunt diuinae ordinationi ac volun-
tati commiserunt. **Ubi** habes in actibus apostolorum. **Et** crediderunt inquit
omnes quotquot erant praeparati ad vitam aeternam. **Sic** nimirum et natura
sagax arbores frondibus ac floribus ornare consuevit: ut interdum
florum tempore: nec folium quidem in arbore quis appareat: sed tota flori-
bus onusta videatur: pulchrisque coloribus ac gratis odoribus redolere
sentiat. **Sed** cum ad expectatum fructuum productionem ventum fuerit a
plerisque arboribus hoc quod se pulchre ostenderat: defluit et perit: ut mil-
lesima pars manere vix cognoscat: sed prudens passim multas
habens in ortu arbores propter casum vni vel plurium a plantatione
non desistit: sed ubi arbor vna ceciderit aliam surrogare festinabit.
Ignoras quod lignum si percisum fuerit rursus virescit et rami eius pullu-
lant: sed et septies in die cadit iustus et resurgit: stat sententia eius
inviolabilis quae dicit. **Nouit** dominus quae sunt eius: et quis cognoscit sen-
sum domini: aut quis mortalium poterit scire quae sint damnandi vel qui
eternaliter coronandi: maxime ex frequenter mutatione libere volun-
tatis. **Videas** hunc de reclusorio veluti de christo consortio auersum
a summo bono ruere in infernum eternaliter damnandum: illum autem exi-
re de praestibulo corde contrito: et angelorum iungi collegio eternaliter
saluandum. **Proinde** indifferentem omnibus sermo salutis impendendus est

29.

simile

nā quo minime credis gurgite piscis erit. Ideoq; vbiq; tibi pē
deat hamus. Siquidē ad multas lupa tendit oues. p̄def̄ vt vnā
Gloriose cōsummato cursu certaminis ī gaudia dñi sui itrabit:
qui centū milibus p̄dicās vel vnā aīam lucrataz dño suo repoz
tauerit: nec ideo min⁹ gloriose si nullaz: dūmodo felicit̄ p̄ posse
suo faciat qđ faciendū ē pro salute. **N**empe miles strēnuus ī cer
tamine cōmēdat: si cōstant̄ ⁊ legitime certauerit: etiā si dño suo
nō obtinuerit triumphū. **S**ic ⁊ doctor gentiū repositā sibi habe
re coronā iusticie gloriabat: nō min⁹ q̄ si oēs hy quos cōuerte
rat in vera fide ⁊ vnitare m̄ris eccle p̄stitissent. **N**am nulli du
biū hoc qđ experiētia q̄q; in hoc casu docet: qz nōnūq; doctoris
anim⁹ plus affligit labore ⁊ dolore vbi se inaniē putat laborasse
q̄ vbi fructuose estimauerit egisse. **I**n isto nāq; gaudens cōpla
cet sibi in dño: in illo aut̄ dolens aīa sua ad seipaz cōturbat: ⁊ ī
sup̄ toxicatis iuidoꝝ iacul' vulnerat. **M**oyses q̄ a dño assump
tus ⁊ elcūs fuit vt populū suū de tra egypti educeret in terrā p̄
missionis: quot putas milia fuerūt hy quos eduxit: ⁊ ecce d̄ his
duo soli puenerūt: ceteri perierūt. **B**edeon quē spūs dñi iduerat
vt populū suū a madianitis liberaret: multos ad se socios elege
rat vt cōtra eos pugnaret: nutuq; dñi apud aq̄s p̄bati tot milia
reieci atq; reuerfi sūt: ⁊ soli tricēti vii i q̄ remāserāt cū eo certa
mini se dantes hostes vicerūt. **I**say multos elegātes habuit fili
os: solus dauid in regē eligit. **S**ic multi reges iudaici populi:
in̄ quos oēs soli tres excelsa abstulerūt. **S**ic igit̄ p̄ singula dis
currēdo inuenies te errasse: dū ordinē vniuersi pulcerrimuz: et
nō nisi a diuina sapiā institutū: in generatiōe ⁊ corruptiōe: ⁊ li
bertatis arbitry flexibilitate ad tuaz voluntatē retorq̄re voluis
ti. **P**roinde de cetero diligent̄ caue: ne in futurū pusillo animo
fias: sicut tūc cū tuos cōfractos pedes ⁊ prop̄ laborē vie īflatos
oīm cōditori surfū porrexisti: ⁊ cur laborē ⁊ dolorē tuū nō respi
ceret: ipatienti animo ostēdisti: eo q̄ quondā ouiculā p̄ te a fau
cibus inimici ereptā rursus recidiuare pmisit: eo q̄ non potius
ip̄am de hoc mūdo in scō adhuc p̄posito existentē migrare fec̄:
neq; te ac seipm̄ de eo q̄ eidē ruine occasionē dederat statim vi
dicauit. **S**ed poti⁹ cogitabis q̄ntū ego laboraui cū gen⁹ hūanuz
redemi: ⁊ tñ apud multos parū p̄feci. **U**n̄ ⁊ tūc quadā celesti il
luminatiōe cū turbato animo me argueres: tale diuinū simpli
citatī tue habuisti respōsum. **S**ufficit discipulo si sit sic magister
eius: si inquis sermonē meū nō seruauerūt: nec v̄m seruabūt
Recole q̄ in celestib⁹ castris: lapides viuos glā ⁊ honore preci

35.
ptos: nō nisi tonsiōibus ⁊ pressuris multipliciē expolitos vidif
ti. **S**z fortassis occulta cogitatiōe p̄dictis obuiare cōtendis: asse
rens aliē fuisse olim: atq; aliē nūc: eo q̄ in his extremis tēpori
bus caritas pene refriguit: ⁊ q̄ pphete sc̄i mortui sint miracula
q̄q; pro magna p̄ te cessauerūt: ⁊ q̄ multiplicata sint mala in t̄ra.
fideles q̄q; diuersi puerse viuētes prop̄ multos retrahētes dif
ficiliores sint ad cōuertendū: p̄liuiores ad recidiuandū: iōq; a
tali fructificatiōe cessandū eē. **A**d qd̄ ego. **Q**uanto appropinqn
te iam mūdi f̄mino hoīes piculosius deficiūt ⁊ deteriorant: tā
to plus indigerēt vt seruētī aliq̄ doctrina ⁊ gr̄a renouarent: q̄
to damnabilius pphete sc̄i ⁊ amici dei obierūt: falsiq; pphete lo
co eoz surrexerunt: tāto magis necessariū eēt ⁊ feruide docere.
⁊ pro veritate iam dormitante aiām ponere. **F**alsos aut̄ pphe
tas appello oēs hos q̄ quidē verbo dicūt: facto cōtradiciūt: licet
hy qui docent auariciā fugiendā: ⁊ ip̄i pecuniā totis sitiunt vis
ceribus: qui clamāt gl̄am mūdi spernendā: ⁊ ip̄i toto conamie
vanos querūt honores atq; p̄mōtiones: q̄ dogmatizant curio
sa abyciēda ⁊ simplicia eē sectanda: ip̄i vō curiositati excessiue
deseruiūt: ⁊ vt de alijs taceā videas plerosq; tantā q̄rere i vestri
bus culturā: quas sc̄i p̄res ad simplicitatis ⁊ innocētie signum
ferre suis posteris mādaueūt: vt nō min⁹ q̄ secularis pōpe ima
ginē preferre videant. **V**ideas hūc panno p̄ciosissimo stolatus
incedere: ⁊ rugas p̄ scapulas descēdentes habere: ac plicas cētū
plicatas circūiacētes portat: vt quasi thoga philosophica idut⁹
⁊ velut similitudo tēpli circūornat⁹ p̄cedere videat. **A**liū vero
cyrotecas habentē in manib⁹: ⁊ calceos strictos atq; rostratos
⁊ quasi ad saltandū aptos in pedib⁹. **Q**uosdā autē portantes tu
nicas: nouitate quadā dissoluta: in forma ⁊ in figura modo se
culari deformatas: manicas scissas ⁊ adeo strictas: vt brachia
nō nisi cū magno labore possint subintrare. **T**abulas eburneas
dependētes: zonas sericeas fulgētes: ⁊ cetera similia: q̄ leuitatē
⁊ dissolutionē ostendūt: volētes p̄ hoc placē mulierculis: ⁊ dis
plicēt deo ⁊ ecclesiarū p̄latis: oibusq; sexus honestis. **Q**uid pu
tas cogitabūt hy ad quos tales pphete pro iſtructione mittunt
cū eos viderint nō veniētes in saccis velut antiq̄ pphete fecerūt
sz cū scandalis ⁊ offendiculis multis spernēdi vtiq; erūt. **D**ice
turq; eis illud puerbiū. **M**edice cura teipm. **C**ui⁹ eni vita despi
ciē: ait quidā: cōsequēs ē vt ⁊ ei⁹ doctrina despiciat. **Q**uot de
tractiones ⁊ subsannatiōes ac irrisiōes habebūt hy ab his qui
foris sūt. **Q**uoties ⁊ q̄nti deridebūt illos: nec imerito p̄fecto:

obuere.

z. p.

falsi pphete

V. N. f. 1. 11
folio 17. 51

nāq; res hec digna ē risu. Erubescit sydon ait mare. Dicitur q̄q; eis hoc qd̄ dixit demon cuidaz monacho: q̄ tēptabat̄ de longo pallio portādo: qd̄ cū habere nō posset matta pro illo induebat̄ ac dyabolus sedēs retro supra caudā matte quam post se trahēbat: dixit fratri. **O** monache si plus posses: vtiq; pl̄ faceres. **N**ōne merito excusationē pferre possunt delicti sui hy q̄ pro regno tēporali cōtendūt: dū hec et similia etiā in paupibus et abiectis mūdi hui⁹ hoibus tam crebro sine ōni tergiuersatiōe fieri conspiciūt. **M**irū nō ē si litigant illi infelicis et cōtenciose p̄ ip̄eriodum tāta lis ē de paupe regno: q̄ si hec curiositatis abusio ī sol̄ eēt subditis: facilius morbo tam cōtagioso remediū adhiberēt. **N**ūc aut̄ et multi q̄ ceteros v̄bo et exēplo p̄ire deberēt: et quorū vestes et mores pro religioſitate alios arguere deberēt: hoc idē facere: imo qd̄ damnabili⁹ ē: hoc ip̄m defendere nō verēt. **H**oc enī qd̄ arrogantie vel curiositatis ē honestas vel vtilitas eē ab ip̄is vna ratione cōtendit̄: dū hoc vel gratis dat̄: vel diu durat̄ p̄bat̄. **S**ed probdo! or hec ē prudētia secularis: sapia aialis v̄ dyabolica: dū vtilitas tēporalis bono preferit̄ spūali. **Q**uid igit̄ faciet pusillus grex: vascula ifirmiora: sexus scz femine⁹: cū viderint viriles aios ad tales nugas deductos: vtiq; dū cecus pastorū p̄ abrupta gradit̄: necesse ē in p̄cipitiū grex sequat̄. **Antiq̄t̄** nō solum fiebat̄ exhortationes de necessarijs ad salutē: s; toto posse opa superogatiōis extollebant̄: et hec pietatis exercicia si delibus suadebant̄: tanq; ea q̄ saluti necessaria cōmodius adq̄ rebant̄: et adq̄sita cōseruabant̄. **N**ūc vero pleriq; talia silencio transeūt: timētes ne si lingua aliud q̄ vita sonaret: notā ihonestatis incurrerēt: et qd̄ damnabili⁹ est nō solum hec admodū vtilia omittūt: s; et ea faciētib⁹ ac suadentib⁹: molestias q̄s possunt inferre nō desistūt. **S**ic Hieremias scūs euerſionez israhel prop̄ peccata populi in proximo futurā predicēs: dū cathenā lignearū iussu dñi eis obtulisset: vt facili⁹ eos ad penitentiā mouere posset. falsi p̄phete obstiterūt et eū multis afficiētes iurys: cathenas ligneas cōfregerūt dicētes. **Pax pax:** et nō erat pax. **N**onne de hoc optime p̄phetavit q̄ dicebat: q̄ minima negligit paulatiz defluit: et hūc flebilem defectū iuenies nō solū in his q̄ velut aq̄la ceteris in cognitione alti⁹ volasse cognoscunt̄. s; et verissime in vitulo typico q̄ se specieten⁹ humilē ac seruilē p̄sonā ostendere cōsueuerat. **C**opiosissime aut̄ in leone: q̄ rugitu et clamorib⁹ aures catuloz suozū implere dicif̄ in eozū suscitatiōe. **Q**uartū aut̄ animal misticē acceptū scz homo diutina iam defectiōe intrā

36.
infirmatū ē: vt de eo iam q̄si despatū esse nullus dubitet: q̄ ma-
nifeste videt: q̄ sibi illicita liceāt cūcta: et absq̄ timore ambulet
post cordis sui desideria. **L**etere quoq̄ creature i antris et siluis
cōmorātes: curysq̄ ac vrbib⁹ renūciātes: seculares vrbānitates
resumere et iduere tā studiose q̄ periculose icipiūt: vt iā p̄chdo-
lor vix sit locus diffugiēdi: cū appropiquāte f̄mino: iimicus hō
rethe suū expādere: et zizania seminare nimis festinet: b̄ti p̄sus
mortui q̄ iā in dño mortui sunt. **R**ecole factuz notabile qd̄ acci-
dit cuidā ex p̄dictis: dū i p̄phetādo: v̄l exhortationē salutarem
hoib⁹ faciēdo: exclamationē faceret n̄ modicā: de s̄. s. q̄ caritas
et affectus hoim̄ multoz ad deū et scōs eius defecisset: et q̄ xp̄s
suā mariā magdalēnā in mūdo nō inueniret: q̄ sibi tot obsequia
faceret vt olim: quō post cōpletū sermonē qdā domicella adyt
ip̄s: eiq̄ q̄si sub stomachādo dixit. **D** frat̄ si maria nūc sicut oli-
iueniret xp̄s suū: vtiq̄ xp̄s nūc quoq̄ sic oli iueniret suā mariā
Intēdens: q̄ si q̄dam de p̄phis p̄dictis essent sic deberēt. adhuc
essent q̄ eos cū omni deuotione susciperēt. **P**orro dū hāc purā
veritatē q̄ vicia palpare nō nouit sermone q̄dem t̄pato: sed ad
modū cōstant̄ in mediū p̄fero: video te mēte cōsternatū timētē
ne forte s̄ qd̄ tecū secrete cōfero: dū ad aures eoz q̄ talia agūt
puenerit: negligēter aut certe min⁹ gratant̄ recipiat: s̄ est ergo
qd̄ displicet: hoc ē qd̄ te rephensibilē reddat: qz te nimis timidū
esse video in his: que multoz ad salutē eē cognosco. **Q**uid enī:
Ieremias nō es: sanctificatus i vtero nō es: p̄pha nō es. **S**z
quid: hō peccator et armētarius vellicans sichomozos. **V**erūtū
missus ab eo a quo et illi: qd̄ et nomē et p̄fessio tua attestat: a sū-
mo vicario ihu xp̄i cōfirmata: q̄re formidas: et si vanis ac disso-
lutis displicebis t̄n̄ multis q̄ in leuitate animi nō ambulāt: sed
secudū sanctorū iustituta patrū honeste conuersant̄ ac seip̄os et
multos alios deo lucrant̄: placebis. **A**n q̄ris adhuc hoibus pla-
cere: **D**ec dico nō quidē singularitates approbans: sed cōi ince-
dendū via bonū eē diffiniēs et attestās: sed heu ip̄m qd̄ olim sin-
gulare fuit: nūc cōe incipit eē et qd̄ nūc singulare ē quondā erat
cōe. **N**ec debet fidelis et prudēs discipulus iō a ceptis desistere:
qz causaris te audiētes nō habere. **E**t itē q̄ hic sermo meus nō
capiat i eis: eo q̄ nō cōtineat questionū subtilitates: aut sermo
nū p̄ se loquentiū vtilitates tēporales: q̄ sola iā tanq̄ honoris
p̄motiua vel t̄palis cōmodi lucratiua cari⁹ amplectunt̄: et p̄cio
sius cōpantur: et i visu a multis habent̄: alys neglecti. **P**resens
autē volumē solum cōtineat lamētationes et carmen et ve: que

mētes vicys torpentes excitant: et sursum corda subleuāt ad di
uina. En ezechielē dñs ad pplm mittit dure cervicis: pdicēs illi
ipsi nō audiēt te: qz nolūt audire me. Mittit scūs pbha: et tamē
anteq̄ mittat se nō pficere pdicatur. Ubi et dñi pietas ppendit
qui vult oēs hoies saluos fieri: et remedys salutarib⁹ nō caret:
et iudeoz duricia rephendit: q̄ bñficys dei ingrati: in sua obsti
natione pmāserūt. Attēde nihilomin⁹ hieremiā pphetā: qui cū
libruz legis dñi scripsisset: et hic a rege nequaq̄ acceptatus: sed
scalpello scribe scissus: et in ignē pietus fuisset p tāto nō dstitit.
sed huic aliū ad iussū dñi scribēdo cōtinuauit. Qd si nec istud
qdē attēdis: saltē iux cōsiliū cuiusdā sapiētis: tibi met ipsi tuisq̄
cauas: si aures surde sūt ceteroz. Si igit ab inicio mūdi: diuersi
hoies sancti et amici dei altissimi multa aduersa sustinētes et pa
tient oīa ferentes: premia que vidisti meruerūt etna: mō coro
nant et accipiūt palmā. Datet ḡ ex pmissis: q̄ bonū seruire deo
magis q̄ mūdo: et q̄ iocundū amare celestia et duratura: q̄ ter
restria et **Discipulus.** Ad hec oīa vtutē meā nlltū
peritura excedētia: quid respondeam
oīo nō habeo: nisi q̄ digitū ori meo suppono: et impetū meuz
tue benignissime volūtati: et pfectissime maiestati cōmitto: hoc
solum subinferens de tua gratia: q̄ stulti sūt et insipient loquen
tibus similes: qui amorē tuū p̄ciosissimū: et amorē mūdi vanis
simū ad iuicē cōpare temptant. Nā velut ignobiles in sensibus
esse pro delicys cōputant: cū et rō earū vana sit: eo q̄ ex multitu
dine tali: ecōtrario hūc scz diligentū: amorē ipsius approbare:
et ex paucitate tibi amore pfecto iunctorū: amorē tuū iprobare
nitunt. Prochdolor ceci sūt et duces cecoz. Magis enim ex hoc
oppositū q̄ ppositū faciliē pbat: dū constat multitudinē nō rōe
regi: sed magis affectu duci inordinato. Errasse enī proinde me
nimiū cognosco: et cordis cū dolore meipm accuso: eo q̄ nimia
queq̄ laboris exercitia: pro salute pximi facta multū ponderū
et q̄ tā impatiēs fui in aduersis. O q̄ misericordiē dicis cū hic
aduersa tribuis: et q̄ seuerē irasceris cū semp pspera elargiris.
Amabilis valde ē tua p̄na correptio: quē enī diligis corripis:
et q̄si p̄zi in filio cōplacet tibi. Nullus cōquerat: q̄ tuoz oblitus
sis tribulatoz: qui poci⁹ obliuione eterna hoz oblitus es: q̄bus
nūc ad modicū parcis: bona quidē modica eoz remunerando:
sed eos in eternū dānare vis: eoz mala opa sine fine puniendo
Dignū igit valde estimo: vt hic aduersitate cōtinua prematur:
q̄s tātis miserys carere: et tā imensam glām possiderē decreuisti